OPERON
Edukacja jest podróżą

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD | **PESEL**

Egzamin maturalny — Formuła 2023

JĘZYK POLSKI

ARKUSZ 1

Poziom podstawowy
Części 1. i 2.

Próbna Matura z Operonem 2024/2025

WYPEŁNIA ZESPÓŁ NADZORUJĄCY

Uprawnienia zdającego do:

☐ dostosowania zasad oceniania.

DATA: **19 listopada 2024 r.**

CZAS TRWANIA: **240 minut**

(łącznie na napisanie części 1., 2. i 3.)

ŁĄCZNA LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA ZA CZĘŚCI 1. i 2.: **25**

Instrukcja dla zdającego

1. Upewnij się, że otrzymałaś/otrzymałeś dwa arkusze egzaminacyjne, oznaczone **1** i **2** – jeden z testami, drugi z wypracowaniem.
2. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny z testami zawiera 18 stron (zadania 1.–16.). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
3. Na pierwszej stronie arkusza wpisz swój numer PESEL i kod.
4. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
5. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
6. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.

Arkusz opracowany przez Wydawnictwo Pedagogiczne OPERON.
Kopiowanie w całości lub we fragmentach bez zgody wydawcy zabronione.

Część 1. Test *Język polski w użyciu*

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów** i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile cię poproszono.

Tekst 1.

Olga Tokarczuk

Czuły narrator

Świat jest tkaniną, którą przędziemy codziennie na wielkich krosnach informacji, dyskusji, filmów, książek, plotek, anegdot. Dziś zasięg pracy tych krosien jest ogromny – za sprawą internetu prawie każdy może brać udział w tym procesie, odpowiedzialnie i nieodpowiedzialnie, z miłością i nienawiścią, ku dobru i ku złu, dla życia i dla śmierci. Kiedy zmienia się ta opowieść – zmienia się świat. W tym sensie świat jest stworzony ze słów. [...]

Kiedy powstał internet, wydawało się, że idee te będą wreszcie mogły zrealizować się w sposób totalny. Wikipedia, którą podziwiam i wspieram, mogłaby wydać się Komeńskiemu[1], podobnie jak wielu myślicielom tego nurtu, spełnieniem marzeń ludzkości – oto tworzymy i otrzymujemy ogromny zasób wiedzy nieustannie uzupełnianej, odświeżanej i demokratycznie dostępnej praktycznie z każdego miejsca na ziemi.

Spełnione marzenia często nas rozczarowują. Okazało się, że nie jesteśmy w stanie unieść tego ogromu informacji, która zamiast jednoczyć, uogólniać i uwalniać – różnicuje, dzieli, zamyka w bańkach, tworzy wielość opowieści nieprzystających do siebie albo wręcz wrogich sobie, antagonizujących. [...]

Także badania politologów przeczą niestety intuicjom Jana Amosa Komeńskiego, opartych na przekonaniu, że im więcej powszechnie dostępnej wiedzy o świecie, tym bardziej politycy posługują się rozsądkiem i podejmują rozważne decyzje. Wygląda na to, że wcale nie jest to taka prosta sprawa. Wiedza może przytłaczać, a jej skomplikowanie i niejednoznaczność powodują powstawanie różnego rodzaju mechanizmów obronnych – od zaprzeczenia i wyparcia aż po ucieczkę w łatwe zasady myślenia upraszczającego, ideologicznego, partyjnego. [...]

Fikcja straciła zaufanie czytelników, odkąd kłamstwo stało się niebezpieczną bronią masowego rażenia, nawet jeśli wciąż pozostaje prymitywnym narzędziem. Nader często spotykam się z tym pełnym niedowierzania pytaniem: „Czy to prawda, co pani napisała?". Za każdym razem mam wtedy wrażenie, że wieszczy ono koniec literatury. [...]

Możliwe jest jednak, że powieść i literatura w ogóle stają się na naszych oczach czymś zgoła marginalnym wobec innych sposobów narracji. Ze waga obrazu i nowych form bezpośredniego przekazywania doświadczenia – kina, fotografii, *virtual reality*[2] i *augmented reality*[3] – stanie się poważną alternatywą dla tradycyjnego czytania. [...]

Nie ma już potrzeby prowadzić dziennika podróży, kiedy można fotografować i wysyłać te fotografie za pomocą mediów społecznościowych w świat, zaraz i każdemu. Nie ma potrzeby pisać listu, skoro łatwiej jest zadzwonić. Po co czytać grube powieści, skoro można zanurzyć się w serialu? Zamiast wyjść na miasto, żeby rozerwać się z przyjaciółmi, lepiej zagrać w grę. Sięgnąć po autobiografię? Nie ma sensu, skoro śledzę życie celebrytów na Instagramie i wiem o nich wszystko. [...]

Literatura jest jedną z niewielu dziedzin, które próbują nas przytrzymać przy konkrecie świata, ponieważ ze swej natury jest zawsze „psychologiczna". Skupia się bowiem na wewnętrznych racjach i motywach postaci, ujawnia ich doświadczenie w żaden inny sposób niedostępne

[1] Jan Amos Komeński – czeski pedagog z XVII w., filozof i myśliciel, propagator idei powszechnego dostępu do edukacji jako podstawy moralnej odnowy ludzkości
[2] *virtual reality* – rzeczywistość wirtualna
[3] *augmented reality* – rzeczywistość poszerzona, łącząca świat realny z generowanym komputerowo

N8527_A.indd 2 01.10.2024 14:27:26

dla drugiego człowieka lub zwyczajnie prowokuje czytelnika do psychologicznej interpretacji ich zachowań. Tylko literatura jest w stanie pozwolić nam wejść głęboko w życie drugiej istoty, rozumieć jej racje, dzielić jej uczucia, przeżyć jej los.

Olga Tokarczuk, *Czuły narrator*, Kraków 2020, s. 263–277.

Tekst 2.

Maria Deskur

Przyszłość czytelnictwa. Kto będzie czytać książki i uczestniczyć w życiu literackim?

Europa pokazuje spadki w czytelnictwie (co też dowodzi, że utrzymanie przez Francuzów 70% jest sukcesem) i niekwestionowanym konkurentem czytania książek jest oglądanie ekranu (filmy i seriale, social media, gry).

Dostrzegam w tej sytuacji ogromnie niepokojący potencjał spotęgowania rozziewu kompetencyjnego, co niestety już, na naszych oczach, się dzieje. Szeroko dostępna technologia, osławiona „inkluzywność cyfrowa", zamiast stać się narzędziem demokratyzacji i wyrównywania szans, staje się przyczyną poszerzania się różnic kompetencyjnych dzieci z różnych środowisk. Świadomi rodzice (w tym sam Mark Zuckerberg i inni magnaci z Doliny Krzemowej) nie dają swoim małym dzieciom smartfonów ani dostępu do ekranów, czytają z nimi książki i rozmawiają: bo rodzice czytający już dziś wiedzą, że ekrany od małego są szkodliwe.

Niestety, pediatrzy, z którymi pracujemy nad wprowadzeniem rekomendacji czytania do ich praktyki, podkreślają, że w Polsce jest już normą uspokajanie niemowlaków smartfonem w poczekalni czy nawet w gabinecie. I myślę, że rozważając przyszłość czytelnictwa, ale także cywilizacji, ten obrazek – niemowlak uśmiechający się do smartfona – powinien budzić nasz głęboki niepokój. Mamy wszelkie dane, by *przewidzieć* fatalne konsekwencje takiej metody wychowawczej. I niech nas ten uśmiech nie zmyli – dziecko oczywiście kocha komórkę, bo obrazki, które ona serwuje, stymulują układ nagrody, są bodźcem „fajnym", nie wymagają wysiłku, dają krótkofalowe ukojenie. Ale nie dają rozwoju, zwiększając ryzyko wszelkich niedoborów (poznawczych, emocjonalnych, psychofizycznych).

Świat się zatem budzi, otrząsnął się z pierwszego zachwytu nad cudownymi możliwościami, które dają smartfony (bo przecież są to narzędzia wspaniałe, chodzi o nauczenie się sensownego z nimi kontaktu w wieku, kiedy już jesteśmy wyposażeni w kompetencje, by sobie poradzić z ich wpływem), i można mieć nadzieję, że krok po kroku będziemy zmierzać ku rzeczywistości, w której używanie ich będzie bardziej świadome.

Uważam, że paradoksalnie może nam w tym pomóc skokowy rozwój AI, budzący olbrzymi niepokój. Odnoszę wrażenie, że pojawienie się chatu GPT przelało czarę goryczy wypełnioną już wieloma tematami: zalewem serwisów informacyjnych pisanych przez boty, doskonałością systemów tworzenia fałszywych informacji, narastającym poczuciem, że jesteśmy wykorzystywani, że skradziono nam koncentrację, że rozdmuchiwane są podziały plemienne, bo to generuje klikalność (pisze się o tym coraz więcej), że uzależnia się nas i dzieli, by generować zyski. W październiku 2023 roku został opublikowany *Lubljana Reading Manifesto*, sformułowany przez neuronaukowców apel do decydentów, którego przesłaniem jest proste stwierdzenie, że w tej sytuacji jedyną obroną dla demokracji jest inwestycja w wysokie kompetencje czytelnicze obywateli, ponieważ tylko dzięki nim można budować odporność społeczeństw na manipulacje i podsycanie podziałów. *Przyszłość czytelnictwa wpływa na przyszłość naszych społeczeństw. Demokratyczne społeczeństwo, oparte na wielostronnym konsensusie może odnieść sukces tylko jeśli jego obywatele będą odpornymi czytelnikami o wysokich kompetencjach. Decydenci we wszystkich dziedzinach muszą być tego świadomi* – napisali autorzy Manifestu. Same obserwacje nie są nowe, wpływ czytelnictwa na siłę kapitału społecznego i demokracji był już badany i opisywany; kontekst jest natomiast nowy, i ten świeży strach może stać się kołem zamachowym zmiany.

Maria Deskur, *Przyszłość czytelnictwa. Kto będzie czytać książki i uczestniczyć w życiu literackim?,*
https://link.operon.pl/oC (dostęp: 28.08.2024).

N8527_A.indd 3 01.10.2024 14:27:26

1.
0–1

Zadanie 1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy rola, jaką wyznaczają literaturze Olga Tokarczuk i Maria Deskur, jest podobna czy różna. Uzasadnij swoją odpowiedź, odnosząc się do obu tekstów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.
0–1

Zadanie 2. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W ostatnim zdaniu tekstu 2. dominuje funkcja impresywna.	**P**	**F**
2.	Wyraz *klikalność* to neologizm.	**P**	**F**

3.
0–2

Zadanie 3. (0–2)

Wyjaśnij, jakie zdanie na temat przyszłości czytelnictwa wyraziła autorka tekstu 1. Czy opinia ta znajduje potwierdzenie także w tekście 2.? Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.
0–2

Zadanie 4. (0–2)

Wymień dwa paradoksy związane z popularnością nowoczesnych technologii, jakie opisuje Maria Deskur.

Pierwszy paradoks:

.....

.....

N8527_A.indd 4 01.10.2024 14:27:26

Drugi paradoks:

.....

.....

Zadanie 5. (0–4)

5.
0–4

Na podstawie <u>obu tekstów</u> napisz notatkę syntetyzującą na temat: czytanie książek we współczesnym świecie. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

N8527_A.indd 5 01.10.2024 14:27:26

Część 2. Test historycznoliteracki

Wykonaj zadania. Odpowiadaj tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile cię poproszono.

6.
0–2

Zadanie 6. (0–2)

Przeczytaj wiersz Ernesta Brylla *Wciąż o Ikarach głoszą...* oraz zapoznaj się z obrazem Pietera Bruegela Starszego *Pejzaż z upadkiem Ikara*.

Ernest Bryll

Wciąż o Ikarach głoszą...

Wciąż o Ikarach głoszą – choć doleciał Dedal,
jakby to nikłe pierze skrzydłem uronione,
chuda chłopięca noga zadarta do nieba
– znaczyła wszystko. Jakby na obronę
dano nam tyle męstwa, co je ćmy gromadą
skwiercząc u lampy objawiają...
– Jeśli
poznawszy miękkość wosku umiemy dopadać
wybranych brzegów – mijają nas w pieśni.
Tak jak mijają chłopa albo mu się dziwią,
że nie patrzy w Ikary...
Breughel, co osiwiał
pojmując ludzi, oczy im odwracał
od podniebnych dramatów. Wiedział, że nie gapić
trzeba się nam w Ikary, nie upadkiem smucić
– choćby najwyższy...
– A swoje ucapić.
– Czy Dedal, by ratować Ikara, powrócił?

Ernest Bryll, *Wciąż o Ikarach głoszą...*, https://link.operon.pl/oO (dostęp: 5.09.2024).

Pieter Bruegel Starszy, *Pejzaż z upadkiem Ikara*, ok. 1557

N8527_A.indd 6 01.10.2024 14:27:26

Zadanie 6.1. (0–1)

6.1.
0–1

Odnosząc się do mitu o Dedalu i Ikarze, udowodnij, że wiersz Brylla i obraz Bruegla są jego reinterpretacją.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6.2. (0–1)

6.2.
0–1

Wyjaśnij znaczenie frazeologizmu *ikarowy lot*.

.....

.....

.....

Zadanie 7. (0–1)

7.
0–1

Zapoznaj się z utworem, a następnie wykonaj polecenie.

Jan Kochanowski

Pieśń XI

Stateczny[1] umysł pamiętaj zachować,
Jesli cię pocznie nieszczęście frasować[2];
Także i góry nie radzęć wylatać[3],
Kiedy sie Szczęście z tobą imie[4] bratać.

Śmierci podległy człowiecze cnotliwy,
Choć wszytek twój wiek będzie frasowliwy[5],
Chocia też czasem, siedząc z przyjacioły,
Przy dobrym trunku strawisz[6] dzień wesoły;

[1] stateczny – stały, spokojny
[2] frasować – zajmować
[3] góry wylatać – wylatywać do góry, pysznić się
[4] imać – zacząć
[5] frasowliwy – frasobliwy, pełen trosk
[6] strawisz – tu: spędzisz

N8527_A.indd 7 01.10.2024 14:27:26

Tu przy ciekącym, przezornym[1] strumieniu.
Każ stół gotować w jaworowym cieniu;
Każ wino nosić, póki beczka leje,
Póki wiek służy, a śmierć nie przyspieje[2]. [...]

Jan Kochanowski, *Pieśń XI*, Wolne Lektury, https://link.operon.pl/oD (dostęp: 5.09.2024).

Uzupełnij tabelę.

Nazwa kierunku filozoficznego, do którego nawiązuje w pieśni Kochanowski	**Główne założenia, wartości, postawy, charakterystyczne dla tego kierunku**	**Cytat z pieśni ilustrujący kierunek filozoficzny**
stoicyzm		
		Każ stół gotować w jaworowym cieniu; *Każ wino nosić, póki beczka leje,* *Póki wiek służy.*

8.
0–2

Zadanie 8. (0–2)

Zapoznaj się z definicją terminu *panegiryk* oraz z fragmentami satyry *Do króla* Ignacego Krasickiego, a następnie wykonaj polecenie.

Panegiryk [...] – wypowiedź wysławiająca jakąś osobę, pełna przesadnego zachwytu, zwykle o charakterze pochlebczym [...].

Słownik terminów literackich, pod red. J. Sławińskiego, Wrocław 1999.

Ignacy Krasicki
Do króla (fragmenty)

Im wyżej, tym widoczniej[3]; chwale lub naganie
Podpadają królowie, najjaśniejszy panie!
Satyra prawdę mówi, względów się wyrzeka.
Wielbi urząd, czci króla, lecz sądzi człowieka.
Gdy więc ganię zdrożności i zdania mniej baczne[4]
Pozwolisz, mości królu, że od ciebie zacznę. [...]

O sposobie rządzenia niedobre masz zdanie.
Król nie człowiek. To prawda, a ty nie wiesz o tym;
Wszystko ci się coś marzy o tym wieku złotym.
Nie wierz bajkom! Bądź takim, jacy byli drudzy.
Po co tobie przyjaciół? Niech cię wielbią słudzy.
Chcesz, aby cię kochali? Niech się raczej boją.

[1] przezorny – przezroczysty
[2] przyspieje – przybywa
[3] Im wyżej, tym widoczniej – im kto wyżej wyniesiony w społecznej hierarchii, tym jest baczniej obserwowany
[4] mniej baczne – pochopne, nierozważne, nierozsądne

N8527_A.indd 8 01.10.2024 14:27:26

Cóżeś zyskał dobrocią, łagodnością twoją?
Zdzieraj, a będziesz możnym, gnęb, a będziesz wielkim [...].

Księgi lubisz i w ludziach kochasz się uczonych;
I to źle. Porzuć mędrków zabałamuconych.
Żaden się naród księgą w moc nie przysposobił:
Mądry przedysputował, ale głupi pobił.
[...]

Ignacy Krasicki, *Do króla*, Wolne Lektury, https://link.operon.pl/oE (dostęp: 5.09.2024).

Podaj dwa argumenty potwierdzające tezę, że satyra *Do króla* ma charakter panegiryku. Odnieś się do tekstu.

Pierwszy argument:

.....

.....

.....

.....

.....

Drugi argument:

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 9. (0–1)

9.
0–1

Zapoznaj się z fragmentem tekstu oraz wiersza, a następnie wykonaj polecenie.

Psychopatologiczne zachowania bohatera w polskiej literaturze romantycznej wskazują najczęściej skalę rozdźwięku między nim a otoczeniem, między nim a światem. [...] W literaturze romantycznej choroba umysłu, szaleństwa czy obłąkania, bez względu na to, jak zostanie nazwana, jest znakiem pełnego wyobcowania. [...]

Szaleństwo nie jest tu niczym innym jak wielkim buntem romantycznego indywidualisty.

Alina Kowalczykowa, *Ciemne drogi szaleństwa*, Kraków 1978.

Adam Mickiewicz
Romantyczność (fragmenty)

Słuchaj dzieweczko!
– Ona nie słucha. –
To dzień biały! to miasteczko!
Przy tobie nie ma żywego ducha,

N8527_A.indd 9 01.10.2024 14:27:26

Co tam wkoło siebie chwytasz?
Kogo wołasz, z kim się witasz?
– Ona nie słucha. –

To jak martwa opoka
Nie zwróci w stronę oka,
To strzela wkoło oczyma,
To się łzami zaleje,
Coś niby chwyta, coś niby trzyma,
Rozpłacze się i zaśmieje.

— „Tyżeś to w nocy? to ty Jasieńku!
Ach! i po śmierci kocha!
Tutaj, tutaj, pomaleńku,
Czasem usłyszy macocha!...
Niech sobie słyszy... już nie ma ciebie,
Już po twoim pogrzebie!
Ty już umarłeś? Ach! ja się boję!...
Czego się boję mego Jasieńka?
Ach, to on! lica twoje, oczki twoje!
Twoja biała sukienka!

[...]
Źle mnie w złych ludzi tłumie:
Płaczę, a oni szydzą;
Mówię, nikt nie rozumie:
Widzę, oni nie widzą!

Adam Mickiewicz, *Romantyczność*, Wolne Lektury, https://link.operon.pl/oQ (dostęp: 5.09.2024).

Rozstrzygnij, czy powyższy fragment tekstu mógłby ilustrować postawę Karusi z wiersza Adama Mickiewicza. Uzasadnij odpowiedź, odnosząc się do tekstu Aliny Kowalczykowej i utworu *Romantyczność*.

.....

.....

.....

.....

.....

N8527_A.indd 10 01.10.2024 14:27:26

Zadanie 10. (0–1)

10.
0–1

Zapoznaj się z fragmentem tekstu piosenki, a następnie wykonaj polecenie.

Jacek Kaczmarski

Lalka, czyli polski pozytywizm

[...]
Świat jest brzemienny w wynalazki,
W metale od powietrza lżejsze.
Polacy żyją z Bożej łaski
Piastując myśli niedzisiejsze.
W szaradzie ułożonej żartem
Pogodnych wróżb nie widać wiele –
Rzeckiemu śni się Bonaparte,
Wokulski kocha Izabelę.

Na zyski apetyty rosną,
Z pomysłów nie wychodzi żaden;
Zyskowna spółka handlu z Rosją
Wzięta za narodową zdradę.
Artyście z Włoch o głosie zdartym
Salon pod nogi zachwyt ściele –
Rzeckiemu śni się Bonaparte,
Wokulski kocha Izabelę.

Kaczmarski.art.pl, https://link.operon.pl/oF (dostęp: 5.09.2024).

Uzupełnij tabelę, wykorzystując swoją wiedzę o epoce pozytywizmu oraz o *Lalce* Bolesława Prusa.

Cytat z piosenki, w którym Jacek Kaczmarski nawiązuje do hasła pozytywistycznego realizowanego w *Lalce*	**Hasło**	**Jego główne założenie**

N8527_A.indd 11 01.10.2024 14:27:26

11.
0–1

Zadanie 11. (0–1)

Zapoznaj się z fragmentem lektury, a następnie wykonaj polecenie.

Władysław Stanisław Reymont

Chłopi (fragment)

– Jak wam krzywda, idźcie se poszukać lepiej!

– Nie pójdziem szukać, bo tu jest nasze! Nasze po dziadach pradziadach! – zawołał mocno Antek.

Stary uderzył go oczami i nic nie odrzekł, przysiadł przed komin i pogrzebaczem tak dziabał w głownie, aż iskry się sypały – zły był, ognie chodziły mu po twarzy i włosy mu cięgiem spadały na oczy, jarzące jak u żbika... ale się jeszcze hamował, choć ledwie i zdzierżał...

Długie milczenie zaległo izbę, że ino te przysapki a dychania prędkie słychać było. Hanka szlochała z cicha i pohuśtywała dziecko, bo skamleć poczęło.

– My nie przeciwni ożenkowi, chcecie, to się żeńcie...

– A przeciwcie się, dużo o to stoję!...

– Ino zapis odbierzcie – dorzuciła przez łzy Hanka.

– Zmilkniesz ty, a to, psiachmać, jazgocze cięgiem jak ta suka! – rzucił z taką mocą pogrzebacz w ogień, aż się głownie potoczyły na izbę.

– A wy się miarkujcie, bo to nie dziewka wasza, żebyście gębę wywierali na nią!

– To czemu pyskuje!

– Ma prawo, bo się o swoje upomina! – wrzeszczał coraz mocniej Antek.

– Chcecie, to i zapiszcie, ale to, co ostało, odpiszcie na nas – zaczęła cicho kowalowa.

– Głupiaś! Widzisz ją, mojem się tu będzie dzieliła! Nie bój się, na wycug[1] do waju nie pójdę... – rzekłem!

– A my nie ustąpim. Sprawiedliwości chcemy.

– Jak wezmę kija, to wama dam sprawiedliwość.

– Spróbujcie ino tknąć, a pewnikiem wesela nie doczekacie...

I jęli się już kłócić, przyskakiwać do się, grozić, bić pięściami w stół, wykrzykiwać a wypominać wszystkie swoje żale i krzywdy. Antek tak się zapamiętał i tak rozsrożył, że wściekłość buchała z niego i raz w raz już starego chwytał to za ramię, to za orzydle[2] i gotów był bić... ale stary jeszcze się hamował, nie chciał bijatyki, odpychał Antka, na obelgi z rzadka odpowiadał, bych ino dziwowiska la sąsiadów i wsi całej nie czynić. [...]

Władysław Reymont, *Chłopi*, Warszawa 1977.

Odwołując się do fragmentu *Chłopów*, podaj dwie przyczyny konfliktu między Maciejem a Antkiem.

1. .....

.....

.....

2. .....

.....

.....

[1] wycug – dożywotnie utrzymanie, zabezpieczenie chłopa przez jego dzieci
[2] orzydle – część ubrania znajdująca się przy szyi: kołnierz, klapy itd.

N8527_A.indd 12 01.10.2024 14:27:26

Zadanie 12. (0–1)

12.
0–1

Zapoznaj się z podanym fragmentem, a następnie wykonaj polecenie.

Stanisław Wyspiański
Wesele

Akt II, scena 12 (fragment)

PAN MŁODY
Hetmaniłeś ty, hetmanie,
chocia byłeś łotr,
i sam król był tobie kmotr[1];
przewodziłeś, przewodziłeś,
a my dzisiaj w psiej niewoli:
nie hetmany, strzęp, łachmany, gruz;
duszę ziębi mróz;
ciebie ogień, ogień pali –
przecz już nic nas nie ocali,
ani król, ani ból,
ani żale, ni płakanie,
hej, hetmanie, hej, hetmanie – –
Dzisiaj to mój dzień miłości...

HETMAN
Czepiłeś się chamskiej dziewki?!
Polska to wszystko hołota,
tylko im złota;
trza było do bękartów Carycy
iść smalić cholewki:
byłać ta we mnie cnota.
Asan mi tu Polski nie żałuj,
jesteś szlachcic, to się z nami pocałuj,
jesteś wolny!

Stanisław Wyspiański, *Wesele*, Wrocław 1981.

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Hetman, symbolizujący zdrajcę, wypomina Panu Młodemu ludomanię.	**P**	**F**
2.	Akt II *Wesela* ma charakter realistyczny.	**P**	**F**

[1] kmotr – kumoter, kum, druh, przyjaciel

N8527_A.indd 13 01.10.2024 14:27:26

13.
0–2

Zadanie 13. (0–2)

Zapoznaj się z plakatem Wiesława Wałkuskiego.

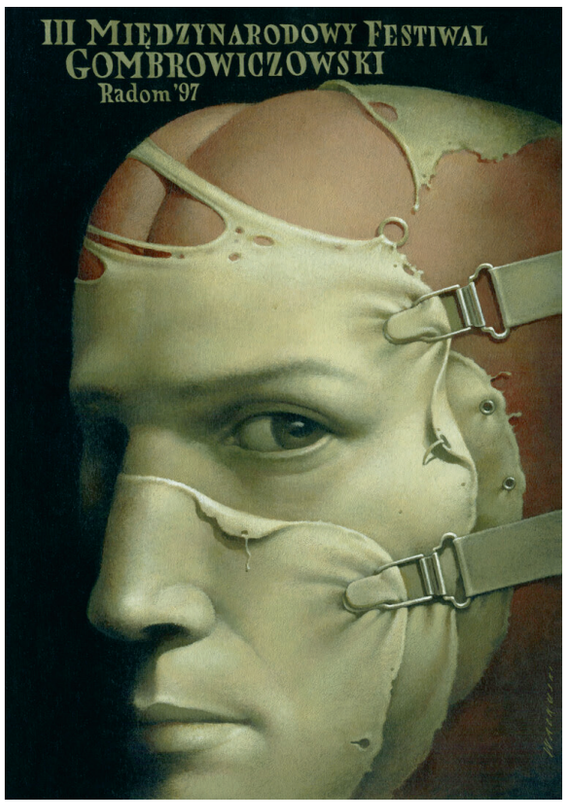

Zinterpretuj plakat w kontekście problematyki *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza. W odpowiedzi uwzględnij dwa elementy graficzne widoczne na tym plakacie.

1. .....

.....

.....

2. .....

.....

.....

14.
0–2

Zadanie 14. (0–2)

Przeczytaj fragment, a następnie wykonaj polecenia.

Stefan Żeromski

Przedwiośnie (fragment)

Pisał książkę o Polsce nowożytnej, o Polsce niezależnej od najeźdźców, ale również niezależnej od romantyków, mistyków, wieszczów, proroków, socjalistycznych i reakcyjnych dyktatorów papierowych i wszelkiego rodzaju gadułków. Zamierzył przedstawić Polskę rzeczywistą, „złożoną z trzech nierównych połówek", jak to swego czasu pisali poczciwi gadułkowie – Polskę żyjącą z pracy czarnych rąk i hulaszczą – przeładowaną ogromem ludności żydowskiej i okrainnych nieprzyjaciół – z nie załatwioną kwestią rolną i cudzymi prawami określającymi

N8527_A.indd 14 01.10.2024 14:27:27

winę i karę, z cudacznym obcym pieniądzem – kraj zepsuty przez najeźdźców, złupiony z dóbr fizycznych i duchowych, pełen ciemnoty i lenistwa, brudu, barbarii i chamstwa. Dopiero w ten obraz rzeczywistości, istoty rzeczy i najbezwzględniejszego realizmu pragnął tchnąć ducha proroków i apostołów, którzy za czasów niewoli nie dawali usnąć na wieki tworowi nieszczęsnemu, noszącemu nazwę narodu polskiego.

Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*, Wolne Lektury, https://link.operon.pl/oG (dostęp: 5.09.2024).

Zadanie 14.1. (0–1)

14.1.
0–1

Podaj imię i nazwisko bohatera, o którym autor pisze w tym fragmencie.

.....

Zadanie 14.2. (0–1)

14.2.
0–1

Nazwij koncepcję zmian w odrodzonej Polsce, którą reprezentuje ten bohater. Podaj dwa podstawowe założenia tej koncepcji.

Nazwa koncepcji: .....

Założenia:

1. .....

2. .....

Zadanie 15. (0–1)

15.
0–1

Zapoznaj się z rysunkiem *Pokolenie* oraz fragmentem wiersza *Pokolenie* Krzysztofa Kamila Baczyńskiego.

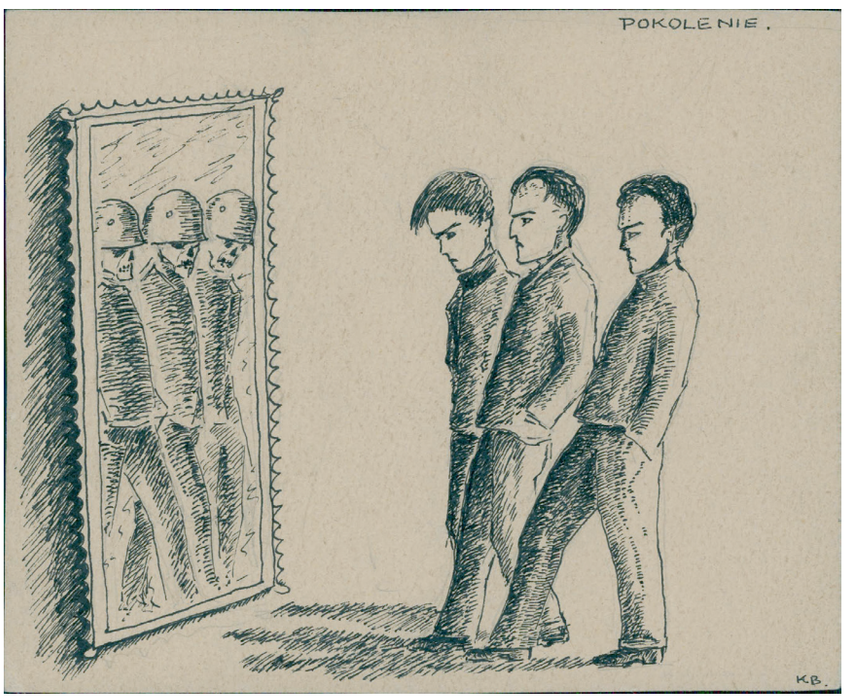

Krzysztof Kamil Baczyński, *Pokolenie*, 1940

N8527_A.indd 15 01.10.2024 14:27:28

Krzysztof Kamil Baczyński
Pokolenie
[...]
Nas nauczono. Trzeba zapomnieć,
żeby nie umrzeć rojąc to wszystko.
Wstajemy nocą. Ciemno jest, ślisko.
Szukamy serca – bierzemy w rękę,
nasłuchujemy: wygaśnie męka,
ale zostanie kamień – tak – głaz.

I tak staniemy na wozach, czołgach,
na samolotach, na rumowisku,
gdzie po nas wąż się ciszy przeczołga,
gdzie zimny potop omyje nas,
nie wiedząc: stoi czy płynie czas.
Jak obce miasta z głębin kopane,
popielejące ludzkie pokłady
na wznak leżące, stojące wzwyż,
nie wiedząc, czy my karty iliady
rzeźbione ogniem w błyszczącym złocie,
czy nam postawią, z litości chociaż,
nad grobem krzyż.

22 VII 1943

Krzysztof Kamil Baczyński, *Pokolenie*, Wolne Lektury, https://link.operon.pl/oH (dostęp: 5.09.2024).

Jaki obraz swojego pokolenia przedstawił w utworze oraz na rysunku Baczyński? Podaj dwie cechy tego pokolenia, odnosząc się w obu przypadkach zarówno do wiersza, jak i do rysunku.

1. .....

.....

2. .....

.....

16.
0–1

Zadanie 16. (0–1)

Zapoznaj się z podanymi tekstami, a następnie wykonaj polecenie.
Jan Kochanowski
O żywocie ludzkim

Fraszki to wszytko, cokolwiek myślemy,
Fraszki to wszytko, cokolwiek czyniemy;
Nie masz na świecie żadnej pewnej rzeczy,
Próżno tu człowiek ma co mieć na pieczy.

N8527_A.indd 16 01.10.2024 14:27:28

Zacność, uroda, moc, pieniądze, sława,
Wszystko to minie jako polna trawa;
Naśmiawszy się nam i naszym porządkom,
Wemkną nas w mieszek[1], jako czynią łątkom[2]

Jan Kochanowski, *O żywocie ludzkim*, Wolne Lektury, https://link.operon.pl/oR (dostęp: 5.09.2024).

Wisława Szymborska
Życie na poczekaniu

Życie na poczekaniu.
Przedstawienie bez próby.
Ciało bez przymiarki.
Głowa bez namysłu.
[...]

Nie do cofnięcia słowa i odruchy,
nie doliczone gwiazdy,
charakter jak płaszcz w biegu dopinany –
oto żałosne skutki tej nagłości.

Gdyby choć jedną środę przećwiczyć zawczasu
albo choć jeden czwartek raz jeszcze powtórzyć!
A tu już piątek nadchodzi z nie znanym mi scenariuszem.
Czy to w porządku? – pytam
(z chrypką w głosie,
bo nawet mi nie dano odchrząknąć za kulisami).

Złudna jest myśl, że to tylko pobieżny egzamin
składany w prowizorycznym pomieszczeniu. Nie.
Stoję wśród dekoracji i widzę, jak są solidne.
Uderza mnie precyzja wszelkich rekwizytów.
Aparatura obrotowa działa od długiej już chwili.
Pozapalane zostały najdalsze nawet mgławice.
Och, nie mam wątpliwości, że to premiera.
I cokolwiek uczynię,
zamieni się na zawsze w to, co uczyniłam.

Wisława Szymborska, *Wybór poezji*, Wrocław 2019.

Nazwij motyw, który łączy oba te utwory.

.....

[1] mieszek – worek
[2] łątkom – kukiełkom

N8527_A.indd 17 01.10.2024 14:27:28

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

N8527_A.indd 18 01.10.2024 14:27:28

ISBN 978-83-8197-505-6

N8527_A.indd 20 01.10.2024 14:27:28